

Kóré András¹

A nigériai keresztények biztonsági helyzete a negyedik generációs hadviselés során és az anómiás² konfliktusokban

The Security Situation of Nigerian Christians during Anomic Conflicts in Fourth-Generation Warfare

Absztrakt

Tanulmányomban bemutatom a Nigériában politikai és vallási indíttatásból elkövetett erőszakos cselekmények során a keresztény közösségek elszenvedett veszteségeit, továbbá elemezem azok természetét a premodern háború, a negyedik generációs hadviselés és az anómiás konfliktusok elméleti kereteinek a felhasználásával. Alaptézisem szerint a 21. századra jellemző új típusú fegyveres erőszakos cselekmények fegyvert nem fogó áldozatai a keresztény közösségek és emberek. Írásom végén kitérek e konfliktusok Magyarország biztonsági helyzetére gyakorolt hatására, illetve elemzem hazánk humanitárius választát a bemutatott kihívásokra.

Kulcsszavak: *üldözött, keresztény, negyedik generációs hadviselés, anómiás konfliktus, premodern háború, modern háború, posztmodern háború, békeépítés*

Abstract

In my study I present the various losses suffered by Christian communities as a result of the political and faith-based atrocities experienced in Nigeria, furthermore, I employ the theoretical frameworks of premodern warfare, fourth-generation warfare and anomic

¹ Nemzeti Közszerzői Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz – National University of Public Service, Doctoral School of Military Sciences, PhD student, e-mail: koreandras@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5291-0717>

² Az anómiás kifejezés a görög anomos szóból ered, jelentése: rendezetlen. A háború ebben a formájában leszűkül az ösztönös és szervezetlen, váratlan politikai erőszakra és összeütközésekre.

conflicts to analyse and discuss their natures. According to my thesis, the non-armed victims of the new forms of armed conflict characteristic of the 21st century are the Christian individuals and communities. My study will also discuss the impact of such conflicts on the national security of Hungary, moreover, I will analyse the Hungarian humanitarian response to these challenges.

Keywords: *persecuted Christians, fourth-generation warfare, anomalous conflict, pre-modern war, modern war, postmodern war, peace building*

Bevezetés

Világszerte növekszik a keresztények ellen elkövetett erőszakos cselekmények száma és intenzitása. Az opendoors.org és az Aid to Church in Need think-tank szervezetek adatai alapján napjainkban több mint 80 országban 245 millió keresztény szenved üldöztetést a hite miatt.³ Formáit tekintve alapvetően három nagyobb kategóriába soroljuk az atrocitásokat. Az állami szinten megjelenő üldözés esetében a legfontosabb jellemző, hogy az adott ország politikai rezsimje nem tűri a másként gondolkodó csoportokat, így a keresztény egyházakat, híveket sem. Ennek következtében tiltja a lelkiismeret és a vallás szabadságát. A második kategória esetében megjelennek a nem állami szereplők, elsősorban a terroristaszervezetek. A keresztény közösségek és személyek biztonságát a politikai és vallási indíttatásból elkövetett erőszakos cselekmények veszélyeztetik ezekben az eseményekben. Tanulmányom további részében a fő fókusz ennek a típusú üldöztetésnek az elemzésére teszem. Az utolsó kategóriát a társadalmi sebezhetőség jellemzi. Azokban az országokban, ahol a többségi társadalom előítéleteivel és támadásaival szemben védtelenek a keresztények, jelentős hátrányos megkülönböztetés éri őket, amely megalósulhat apróbb atrocitásoktól egészen a közösségi élet területeinek bezárásáig, a kisebbségi lakosság erőszakos elűzéséig. Ezekben az országokban másodrendű állampolgároknak számítanak a keresztény emberek, a gazdasági, oktatási lehetőségek és a munkaerőpiac zárva maradnak előttük. A többségi társadalom erőszakos túlkapásaira, a vallási földrajz átrajzolásának folyamatos kísérleteire és az állam cinkos tehetetlenségére a legjellemzőbb példának Pakisztánt említeném.⁴

Tanulmányomban, Nigériára koncentrálva, a politikai és vallási indíttatásból elkövetett erőszakos cselekményeket elemzem, amelynek során bizonyítom alaptézisemet, amely szerint a keresztény közösségek és emberek, az új típusú háborúkban a fegyvert nem fogó áldozatok. Ennek bizonyítékául bemutatom a negyedik generációs és anómiás típusú konfliktushelyzetekben a keresztény közösségek elleni támadásokat, helyzetüket és elszenvedett veszteségeit. Szükségét érzem annak is, hogy bemutassam annak indokát, miért fontos Magyarország biztonsági helyzete szempontjából a világban élő, az új típusú fegyveres konfliktusokban áldozattá váló keresztény közösségek helyzetének vizsgálata. A Magyar Honvédség a válságterületeken

³ Lowry, Lindy: Christian Persecution by the Numbers 2019, <https://www.opendoorsusa.org/christian-persecution/stories/christian-persecution-by-the-numbers/> (Letöltve: 2019. 12. 04.)

⁴ Pakistan, Open Doors World Watch List 2018, www.opendoorsusa.org/christian-persecution/world-watch-list/pakistan/ (Letöltve: 2019. 05. 06.)

közvetlenül vesz részt a békeműveletek végrehajtásában,⁵ illetve hazánk humanitárius politikájának – az üldözött keresztények megsegítésével és a Hungary Helps programnak az elindításával – szerves részévé vált a békeépítésben való részvételünk is. Országunk továbbá Európába vezető migrációs útvonalon fekszik. Olyan országokból érkeznek hozzánk és a kontinensre tömegesen, amelyekben a tanulmányomban elemzett jelenségek biztonsági kockázatot jelentenek. Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája⁶ is rögzíti, hogy napjaink konfliktusai nem a határainknál kezdődnek. Azok adott esetben nagy távolságokban léteznek, ám viharos gyorsasággal, előjel nélkül az országhatáron belülré kerülhetnek. A stratégia állításának bizonyítékául bemutatom, hogy a káosz, rendezetlen, a társadalmi csoportok közötti spontán kitörő erőszakos cselekmények már meg is jelentek kontinensünkön.

A 21. század erőszakos konfliktusainak általános jellemzői

Alaptézisem bizonyításához elengedhetetlen századunk elejének, a háborús szintet meghaladó eseményeinek bemutatása a nemzetközi biztonsági térben.⁷ Az Amerikai Egyesült Államok elleni 2001-es terrortámadás után a terrorizmus elleni harc globális háborúvá vagy háborúk sorozatává nőtte ki magát. Az Amerikai Egyesült Államok és szövetségesei által definiált háborút nemcsak a terroristaszervezetek, de a világ közvéleménye is kezdi úgy meghatározni, hogy az már a Huntington-féle civilizációk és vallások közötti összecsapás jellemzőit mutatja.⁸ Napjainkban 36 háború folyik, ezek közül a legtöbb és legintenzívebb konfliktus a MENA (Middle East and North Africa) övezetben.⁹ 2011 után ennek harmada, 12 új háború tört ki, amelyeknek jellege erősen eltér a 20. századi háborúktól: polgárháborúk, etnikai háborúk, közösségi konfliktusok, népiertások (2011. Irak: etnikai, vallási, Szíria: polgárháború, etnikai, vallási, Szudán: etnikai; 2012. Mali: polgárháború; 2013. Kongó: etnikai, Egyiptom: polgárháború, Kongói Demokratikus Köztársaság: etnikai; 2014. Líbia: polgárháború, Ukrajna: polgárháború; 2015. Burundi: polgárháború, Kamerun: etnikai, Jemen: etnikai¹⁰). A konfliktusok számát illetően jelenleg a Közel-Kelet áll az élen, Afrika a második helyen, amelyet Dél-Ázsia követ harmadikként. A legtöbb támadás Nigériában történik jelenleg, amelyet Pakisztán, Afganisztán, Irak, Szíria, Jemen és Szomália követ. A felsorolás egyértelműen megmutatja, hogy a terrorizmus elsősorban a MENA-térséget és Afrikát sújtja, és nemcsak a nyugati és európai, de az egész iszlám világ békéjét, fejlődését veszélyezteti.

⁵ Szenes Zoltán – Apáti Zoltán – Drót László: Jubileumi évfordulók: ENSZ békefenntartás és a Magyar Honvédség, *Honvédségi Szemle*, 12 (2019/1) 13–32., https://honvedelem.hu/files/files/114204/hsz_2019_1_beliv_013_032.pdf (Letöltve: 2019. 09. 16.)

⁶ Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája, 2012, http://2010-2014.kormany.hu/download/ff/49/70000/1035_2012_korm_hatarozat.pdf (Letöltve: 2019. 04. 26.)

⁷ Szenes Zoltán: Katonai biztonságpolitika napjainkban. Új fenyegetések, új háborúk, új elméletek, in: Biztonsági Ki-hívások a 21. században, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017, 69–104.

⁸ Huntington, Samuel P.: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása, Budapest, Európa Könyvkiadó, 1998.

⁹ Marshall, Monty G. – Elzinga-Marshall, Gabrielle C.: Global Report 2017, Conflict, Governance And State Fragility, Center For Systemic Peace, 2017, www.systemicpeace.org/vlibrary/GlobalReport2017.pdf (Letöltve: 2019. 04. 26.)

¹⁰ Marshall–Marshall (2017): i. m.

Ugyanebben a térségben a Fragile State Index kimutatása alapján a konfliktusok fő okaként a működésképtelen, gyengén vagy törékenyen működő államok jelennek meg. A 21. század legfőbb háborús aktorai már nem az államok elsődlegesen, hanem az állam alatti vagy államokon átnyúló szereplők (szélsőséges csoportok, félkatonai szervezetek, terroristák, nemzetközi bűnözők, hadurak, emberkereskedők). Ezeknek a szereplőknek már van modern fegyverzetük, azokat tömeges pusztításra vetik be, amelyet a rendelkezésükre álló médiaeszközökkel közvetítenek is a világ közönsége felé. Céljuk, a nagyarányú gyilkoláson túl (vagy éppen azáltal), az ellenség vagy az ellenségnek kikiáltott kultúrák, országok polgárainak megfélemlítése, elborzasztása. A katonai és a biztonsági képességeket a terroristaszervezetek teszik főként próbára, hiszen azok a lokális célpontokon túl civilizációs, kulturális, vallási hatásokat akarnak elérni olyan hadászati mélységben is, amely több ezer kilométerre van tőlük. Ezt támasztja alá, hogy a támadások elérték a Közel-Kelethez relatíve közel fekvő, a térség háborúiban különböző céllal részt vevő országok hátszögét, az Európai Unió területét és ugyanitt megjelentek a „halálbrigádok” is. Csak 2016-ban 13 támadásban 137 halottat követeltek ezeknek a szervezeteknek a támadásai.¹¹

A 21. század háborúinak rövid tipológiai áttekintése

Robert Cooper osztályozása¹²

Cooper háborútipológiája korunk konfliktusainak értelmezése során a mindenkori háborúkat egy átfogó rendszerbe foglalja. Három nagy kategóriát különböztet meg, a premodern, a modern és a posztmodern háborút. Ezzel a rendszerezéssel elemezni tudja napjaink és a történelem során eddig lezajlott fegyveres küzdelmeket egyaránt. A modern háború, Cooper felosztásában, a köznyelvben is használt klasszikus háborút jelenti. A fegyveres konfliktusok az államrenden alapulnak, azokat országok vívják egymással tipikusan akkor, amikor a regionális egyensúly felborul. Célja a másik állam vagy szövetséges államok hatalmának megtörése, eszköze a reguláris hadsereg alkalmazása, hagyományos fegyverekkel megvívva azt. A posztmodern értelmezést érvényesítő országok biztonságfelfogása túllép az államok közötti fegyveres küzdelmek útján történő érdekérvényesítés eszközén. Széles körű szövetségi rendszereket alkotnak, illetve ennek megfelelő nemzetközi szervezeteket hoznak létre, amelyeken belül a nézet- és érdekellentéteket hatékonyan kezelik, tulajdonképpen lehetetlen is a közöttük fellépő konfliktus (USA, Kanada, Japán, EU). Központi fogalmai az érdekek, értékek megóvása, átláthatóság, bizalomépítés, nemzetközi jog önkéntes betartása, bizalom, kooperáció, a biztonság szavatolása. Katonai vonatkozásban ezek azt jelentik, hogy a hadseregeknek, amennyiben szükséges bevetni azokat, korlátozott háborút, gyors intervenciós műveleteket kell végrehajtaniuk, amelyet a béketeremtő

¹¹ Szenes (2017): i. m. 69–104.

¹² Cooper, Robert: The Post-modern State and the World Order, Demos, 1996, www.demos.co.uk/files/postmodernstate.pdf (Letöltve: 2016. 06. 02.)

és -fenntartó műveletek követnek. A fegyveres erők használatának elsődleges indoka a humanitárius intervenció.

A premodern háború, – ellentmondásos módon a 21. század legtöbb erőszakos konfliktusa ide tartozik – a posztmodern inverze, antitézise és a modern háborúkat megelőző háborús konfliktusok jellemzőit viseli magán. A jelenleg zajló háborúk többsége (körülbelül 53%-a)¹³ premodern háború, a MENA-övezetben kizárólag ilyen konfliktusok zajlanak. Jellemzője a gyengén vagy nem működő államok tehetetlensége, az úgynevezett terra nulliusok kialakulása (nem kellene senkinek, így nem is avatkoznak be azok, akiknek lenne hozzá ereje) és a káoszónák létrejötte, a hadviselés terepe államokon átnyúló vagy állami szint alatt jelenik meg. Hagyományos és irreguláris erők egyaránt részt vesznek a konfliktusban. A szereplők a különböző társadalmi csoportok, tehát főként nem állami aktorok. Céljaik is szervezeti szint alattiak, nemzeti, etnikai, vallási identitásért folynak, így rendkívüli extrémizmus jellemzi őket. A hadviselés formái lehetnek: polgárháborúk, szociális jellegű konfliktusok, etnikai, hagyományos törzsi, szélsőséges vallási csoportok harca, terroristák, szakadárok, felkelők, lázadók harctevékenységei, nemzetközi intervenciók, stabilizációs műveletek. Harcmódorukra a kegyetlenség jellemző, amelyet a legtalálébban a „vér és vas” harcmódnak hívhatunk. A csoportok modern fegyverekkel rendelkeznek, de azokat tömeges, véres pusztításra használják a média jelenléte mellett, annak „szeme láttára”, közvetítve a félelmet az ellenségesnek nyilvánított civilizáció (elsősorban az Amerikai Egyesült Államok és az Európai Unió) polgárai felé.

Creveld, Kaplan, Cerny, Huntington és Peters rövid ismertetése

Martin van Creveld szerint az új háborúkat az alacsony intenzitású konfliktusok jelentik.¹⁴ Cooper premodern kategóriájához hasonlóan megfogalmazza, hogy ezeknek az összetűzéseknek nem az államok a főszereplői, hanem a kisebb fegyveres csoportok, a gerillahadseregek, a terroristák, a vallási/szekuláris erők, a bandák, amelyek primitív és modern fegyverek együttes alkalmazásával harcolnak. Robert Kaplan szerint a jövő háborúja a működésképtelen államok hobbesi világa (anarchiája) lesz, amelynek fő hajtóereje a vízhiány, az erőforrások szűkülése, a környezetszennyezés, a gyarmati örökség, és a biztonságérzet hiánya. Ebből a civilizációk összecsapása következik.¹⁵ Philip Cerny is megerősíti, hogy az új háborús lordok kora, az új középkor jön el.¹⁶ Huntington civilizációs elmélete szerint a 21. század háborúiban a kulturális hovatartozás, identitás kap elsődleges helyet.¹⁷ A nyugati, az iszlám, az ortodox, a hindu, a latin-amerikai, a japán, a kínai, a buddhista és a két vagy több civilizáció között ingadozó államok civilizációs csoportjait különbözteti meg. A konfliktusok és háborúk, az ő elméletében,

¹³ Szenes (2017): i. m. 69–104.

¹⁴ Creveld, Martin van: *The Transformation of War*, The Free Press, New York – London – Toronto – Sydney, 1991.

¹⁵ Kaplan, Robert D.: *Coming Anarchy*, 1994, www.theatlantic.com/magazine/archive/1994/02/the-coming-anarchy/304670/ (Letöltve: 2016. 09. 21.)

¹⁶ Cerny, Philip G.: Neomedievalism, civil war and the security dilemma: Globalization as durable disorder, *Civil Wars*, 1 (1998/1) 36–64.

¹⁷ Huntington (1998): i. m.

ezeknek a civilizációknak a határainál alakulnak ki, akkor is, ha a határ az úgynevezett törésvonalállamokon keresztül halad, mint például Ukrajnában.¹⁸

Ralph Peters amerikai katonai szakértő is megerősíti, hogy a nem állami szereplők a fő aktorai a 21. század fegyveres konfliktusainak, illetve ennél tovább is lép, amennyiben megfogalmazza, hogy létrejön egy új harcoló osztály (new warrior class),¹⁹ amelynek tagjai a hadurak, terroristák, lázadók, nemzetközi bűnözők, konfliktusok hasznélvezői (fegyverkereskedők, emberkereskedők), latorhaderők. Közös jellemzőjük, hogy nem tisztelik a történetileg kialakult szabályokat, és sarkosan megfogalmazza ennek az új harcoló osztálynak a sajátos vallásos fundamentalista lelki aspektusát, amikor úgy jellemzi, hogy az új ellenség a városokban és az információs dzsungelben egyaránt harcol, istenért és bosszúért kiált, gyűlölettel és halálig küzd.

William S. Lind és Thomas X. Hammes: Negyedik generációs hadviselés²⁰

A kutatók és szakértők megfigyeléseit a 21. század konfliktusairól, a történelmen végighúzódó háborúk sorába beágyazni igyekvő Lind és Hammes a generációs fejlődésméletekből kölcsönzött ötletet. Az első generációt a muskéta és a vonalharcászat jellemezte, a másodikat a koncentrált tüzérő és az anyagcsaták, míg a harmadikat a mobil hadviselés, illetve a villámháború. A negyedik generációt legélesebben talán az különbözteti meg a megelőző háromtól, hogy az nem a nyugati kultúrában jelent meg, fejlődött ki. Ennek következtében nem is a nyugati tradíciókon alapul ez a fajta hadviselés, inkább az iszlám és az ázsiai típusú harci tevékenység jellemzi. A fő hajtóereje is eltér a megszokott területszerző, regionális egyensúlyra törekvő államok közötti háborúktól, elsősorban az információs technológia és az ideológiai (vallási) identitás tartja fenn a konfliktusokat. Mivel a „csaták” résztvevői civilek és katonák egyaránt, a fizikai hadműveletek pszichológiai eszközökkel párosulnak, amelybe bekapcsolódik a média is. A cél is jelentős eltérést mutat az elmúlt századokban megszokottaktól, elsősorban az ellenséges, sok esetben fejlettebb (aszimmetria) hadvezetést meg akarja győzni arról, hogy céljai „túl költségesek” ahhoz, hogy elérje azokat. Mivel a fegyvert fogók nem csatákat akarnak megnyerni, hanem magát a háborút, ezért kegyetlen, véres és rendkívül elhúzódó konfliktusok jellemzik a negyedik generációs hadviselést.

A hagyományos, ipari alapú konfliktusok lehetősége jelentősen lecsökkent napjainkra, a 21. századra jellemző fegyveres összeütközésekben elsősorban a nem állami szereplők vesznek részt, és azok teljes értékű hadviselő félként lépnek fel. Ezzel párhuzamosan az állam elveszti erőszak-monopóliumát, és a felkelők, terroristasejtek, bűnszervezetek, etnikai és vallási csoportok decentralizált, önszerveződő hálózatok hálózatait hozzák létre, amelyek jelentős pusztítóerőre és rendkívüli ellenállóképességre

¹⁸ Ujházi Lóránd: Vallási feszültségek és biztonsági kérdések Ukrajnában, *Seregszemle*, 13 (2015/2–3) 121–135.

¹⁹ Peters, Ralph: *Fighting for the future. Will America Triumph?* Stackpole Books, Mechanicsburg, 1999.

²⁰ Lind, William S. et al.: *The Changing Face of War: Into the Fourth Generation*, Marine Corps Gazette, 1989, https://pdfs.semanticscholar.org/2fd5/41a48abb544e1cd8dde7bdbd1fd8634b623d.pdf?_ga=2.78485140.1894786237.1575205425-1088652446.1575205425 (Letöltve: 2019. 12. 04.)

tesznek szert.²¹ Közös jellemzőjük, hogy nem rendelkeznek az állami jellemzőkkel, nincs területük, lakosságuk, központi kormányzatuk így nem is köti őket az állami felelősség. Ismét megjelennek régóta törvényellenes harcéljárások, a harci cselekmények az állam hadviselési monopóliuma előtti időkhöz hasonlóvá válik. Míg az országok közötti háborúk végét a békekötés jelenti, amely a szembenállók egyikének nyilvánosan elismert vereségével jár együtt, addig a népi, ideológiai, etnikai, vallási háborúk esetében ez szinte lehetetlen. Az ezek mentén a törésvonalak mentén szerveződő társadalmi csoportok tagjai sok esetben a lakosság teljességét magukba foglalják (lásd kurd milíciák), így legyőzésük nem is történhet a harctereken. Tagjai maguk a polgárok, így a civil/katona felosztás is megszűnik a negyedik generációs hadviselés során csakúgy, mint az arcvonal és a háterszág közötti különbség. A harc annyira non-lineárisá válik, hogy a front, a harctér és a háterszág felismerhetetlenné válik.²² Mindezek következtében a hosszan elhúzódó fegyveres erőszaknak nem is a győzelem közvetlen kiharcolása lesz a célja, hanem az ellenség akaratának, hitének a megtörése félelemkeltéssel, míg a „saját” oldalon az elszántság, az identitás és a hit erősítése a végső sikerben.

Ágh Attila anómiáskonfliktus-elmélete²³

Korunk konfliktusainak magyarázatához sok esetben a fejlődéselméletek, mint a modernitás vagy a generációs elméletek, nem elegendőek, mivel bár a fegyverrel vívott erőszak valamennyi jellemzőjét magukon viselik, a hadviselő felek sokszor beazonosíthatatlanok maradnak, nehezen megállapítható ki kinek az ellensége. Ágh Attila anómiás konfliktusokként írja le ezeket a háborús helyzeteket, amely a görög anomos szóból ered és rendezetlent, káoszt jelent. A háború ebben a formájában sokszor leszűkül az ösztönös és szervezetlen, váratlan politikai erőszakra és összeütközésekre. Az anómiás konfliktus tulajdonképpen a háború zéró pontját jelenti, a társadalmi csoportok között kitörő spontán erőszak kegyetlenséggel zajlik, a legkülönbözőbb fegyverekkel, amelyek között a kő, a bot éppúgy megtalálható, mint a modern gépkarabélyok arzenálja. Lezárásuk bizonytalan, nincs egyértelmű végpontja, mint ahogyan a kezdetüket sem lehet beazonosítani. Szélsőséges etnikai fanatizmus és vallási fundamentalizmus jellemzi őket, amelyek okai és egyben fenntartói is a háborús állapotnak. Elsősorban azokban az országokban alakulnak ki, amelyek központi kormányzatai gyengék, nem működő, instabil vagy összedőlő államoknak számítanak.

²¹ Resperger István – Kiss Álmos Péter – Somkuti Bálint: Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013.

²² Resperger István: Stratégiák és fogalmak háborúja, az aszimmetrikus hadviselés hadtudományi megközelítése 2016. Elérhető: http://mhtt.eu/hadtudomany/2016/2016_elektronikus/4_resperger%20istvan.pdf (Letöltve: 2019. 05. 06.)

²³ Ágh Attila: Konfliktusok, háborúk, Zrínyi Kiadó, Budapest, 1989.

Nigéria és a Boko Haram küzdelme a negyedik generációs hadviselés stílusjegyeivel

Országjellemezés

A Nigériai Szövetségi Köztársaság Afrika legnépesebb országa, amelynek lakossága 2050-ig az ENSZ becslései szerint várhatóan megduplázódik, ezzel a világ harmadik legnépesebb országává válhat. A Központi Hírszerző Ügynökség (CIA) 2018-as becslése szerint 203 452 505 fő lakja.²⁴ Ebből a keresztények aránya 40% (körülbelül 74 421 000 fő). A többségi társadalmat a muszlimok alkotják 50%-os aránnyal, etnikai szempontból a fuláni népcsoport 29%-kal a legnépesebb, amelyet a joruba népcsoport követ 18%-kal. Mellettük 250 egyéb afrikai népcsoport él Nigériában. A terület 1900-tól brit protektorátus volt, a többségében muszlimok lakta Észak-Nigériai Protektorátust és a többségében keresztények lakta Dél-Nigériai Protektorátust 1914-ben egyesítették. Függetlenségét 1960 után nyerte el. A függetlenség kikiáltása után az ország politikai puccsok és katonai hatalomátvételek során esett át, egészen 1998-ig, amikor az államot *de facto* vezető Sani Abacha meghalt. 1999-ben új alkotmányt fogadtak el, amely megnyitotta az utat a békés átmenet felé. Azonban Nigériában az irreguláris fegyveres csoportok és a tribalizmus erősödése továbbra is komoly konfliktusokat jelent, és a demokrácia intézményi háttere is további fejlesztésre szorul.

A keresztények helyzete és a Boko Haram²⁵

A keresztény lakosság többséget alkot 17 déli, délnyugati és délkeleti szövetségi államban, míg 19 északi, északnyugati és északkeleti államban és Abuja fővárosban a szunnita muszlimok vannak többségben. 1999 óta 36 szövetségi államból 12 állam alkalmazza az iszlám sariát. A közel 75 millió keresztényből a katolikusok és a protestánsok (főleg anglikánok) megközelítőleg azonos arányt képviselnek. A kereszténység nem tekint vissza olyan múltra az országban, mint az iszlám, amit arab kereskedők honosítottak meg északon a sivatagközeli területeken. A keresztény misszionáriusokat az angol gyarmatosítók hozták Nigériába, azzal a céllal, hogy evangelizálják az Afrikában élő népeket, így felszámolva a kannibalizmust.

A Boko Haram terrorszervezetet 2002-ben Muhammad Juszuf alapította. A szervezet neve kifejező, hausza nyelven röviden azt jelenti, hogy a „nyugatosodás/a nyugati oktatás szentségtörés”. A szervezet központja Nigéria északkeleti részén, a csádi–kameruni–nigériai határ mellett található Borno állam központja, Maiduguri. Kezdetben nem követtek el merényleteket, elsősorban neveléssel, oktatással foglalkoztak. Muhammad Juszuf korábban Medinában tanult, ahol mélyen megérintették őt az 1960-as, 1970-es évek radikális iszlamista hitszónokainak művei. Szellemi fejlődésére a legnagyobb

²⁴ CIA Factbook: Nigeria, 2019. www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html (Letöltve: 2019. 05. 06)

²⁵ Neszemlyei György Iván: Társadalmi és gazdasági kihívások Nigériában, *Földrajzi Közlemények*, 140 (2016/2) 107–123. www.foldrajzirtarsasag.hu/downloads/foldrajzi_kozlemenyek_2016_140_evf_2_pp_107.pdf (Letöltve: 2019. 09. 16.)

hatást a szalafista irányzaton belül kialakult Takfir wa Hijra (takfir és hidzsra) elmélet gyakorolta, amely arra az elgondolásra épül, miszerint a hosszú gyarmatosítás következtében a muszlimok nagy része szekularizálódott és egyáltalán nem lehet őket muszlimnak tekinteni a szó hagyományos értelmében. A takfir kiközösítést, a hidzsra pedig kivándorlást jelent, pontosabban a társadalomtól való elkülönülést és egymás megvédését/megerősítését a külső, nem muszlim ellenséggel szemben.

A Boko Haram egy olyan tartományban született meg, ahol a szunnita muszlim többség mellett egy jelentős keresztény kisebbség is élt. Míg korábban a keresztények és a muszlimok nagy része békében élt egymás mellett, 1999 és 2002 között Nigéria 12, muszlim többségű északi államában bevezették a saría alapú törvénykezést, annak is az egyik legkonzervatívabb formáját. Ez számtalan feszültséget okozott, és okoz mind a mai napig a keresztények és a muszlimok között, amelyet csak tovább súlyosbítanak az ország katasztrofális gazdasági kilátásai és a mindent behálózó korrupció, valamint a politikusok, állami vezetők visszaélései. Muhammad Juszuf az alapítást követő időszakban még nem foglalkozott a fegyveres harc gondolatával, hivatalosan a Boko Haramot is csak egy szektaként kezelték, amely békés eszközökkel térített, szerzett új támogatókat. Később mindez megváltozott, és retorikájában egyre konfrontatívabbá vált: gyakran ostromozta a központi kormányt a korrupció miatt, továbbá Borno államban hozzáfogott egy párhuzamos intézményrendszer kiépítéséhez, aminek az alapját az általa létrehozott iskolák jelentették. A fokozatosan radikalizálódó Boko Haramhoz egyre több munkanélküli muszlim fiatal csatlakozott, amelynek a veszélyeire a nigériai Muszlim Tudósok Tanácsa is felhívta a figyelmet. 2009-től kezdve az egyre türelmetlenebbé váló Muhammad Juszuf felvállalta a fegyveres harcot, júliusban pedig megindultak az első támadások az állami intézmények és keresztények ellen, amelyek során csak Maiduguriban 700 ember vesztette életét, míg a környező államokban 300 lakos halt meg. A hadsereg válaszul nagy erővel támadta meg a szervezetet, Muhammad Juszufot 2009. július 30-án egy összecsapás során megölték.

A Boko Haram akcióinak jellemzői

Muhammad Juszuf halála után a Boko Haram élére Abubakar Shekau került, alatta a terrorszervezet működésében jelentős változások következtek be. Támadásaik jóval szervezettebbé váltak, legfőbb célkitűzésük pedig egy általuk irányított iszlám állam megszervezése lett. Elsődleges céljaik közé tartozik az északi területek keresztény lakosságának eltüntetése. Jellemző támadási formák: fegyveres támadások, emberrablás, rabszolga-kereskedelem, közintézmények elleni támadások, nők elleni erőszak. Ennek érdekében nemcsak vértlen, „puha” célpontok ellen követnek el támadásokat, hanem igyekeznek a legfőbb állami intézményekre is csapást mérni, elsősorban az iskolákra. Ebben az „új államban” a keresztényeknek nem kívánnak helyet biztosítani, így a Boko Haram egyik legfontosabb célkitűzése az lett, hogy az északi államokat megtisztítsa a keresztényektől, templomaikat, iskoláikat pedig egyszer s mindenkorra lerombolja. Az Open Doors keresztényvédő világszervezet idej jelentése szerint 2017 novembere és 2018 novembere között egyedül a bejelentett és számon tartott eseteket tekintve mintegy 3730 keresztény ember halt meg a több mint 21 800 támadás során, továbbá

a vizsgált időszakban 570 templomot és 29 500 keresztény lakóházat és üzletet támadtak meg.²⁶

A Shekau vezette csoport tevékenységét – a hágai Nemzetközi Büntető Törvényszék (ICC) elemzését²⁷ alapul véve – a következő kategóriák szerint lehet csoportosítani:

- *Fegyveres merényletek*: a jelentések szerint gyakran előfordul, hogy két-három géppisztollyal felszerelt fegyveres olyan célpont ellen támad, ahol rengeteg ember zsúfolódik össze. Sok esetben páncélosokkal támogatott több száz főből álló egységek lerohannak egy települést, ahol mindenkit lemészárolnak, akit csak lehet. A Boko Haram más közel-keleti muszlim terrorszervezethez hasonlóan szívesen küld öngyilkos merényleket zsúfolt polgári célpontok ellen. Első helyen a keresztény templomok szerepelnek.
- *Emberrablások*: az ICC adatai szerint 2013 áprilisa és 2015 májusa között 55 regisztrált esetben 1885 embert hurcoltak el három északi államból (Borna, Yobe, Adanawa), akiknek egy részét később kivégezték. Ezeknek az akcióknak a hátterében sokszor a pénzszerzés áll, hiszen a jómódú családokból származókért hatalmas váltságdíjat lehet követelni, ami a Boko Haram számára fontos bevételi forrást jelent.
- *Közintézmények elleni támadások*: mivel a Boko Haram ideológiájába nem férnek bele a nyugati alapon szervezett oktatási intézmények, ezért választják támadásaik célpontjává az oktatási intézményeket és a pedagógusokat. Arról egyelőre nincsenek pontos kimutatások, hogy 2009 és 2017 között hány iskolai tanár esett gyilkosságok áldozatává, de a Nigériai Tanárok Egyesülete szerint 2009 és 2014 között 173 pedagógust gyilkoltak meg, 50 iskolát pusztítottak el, további 60 oktatási intézményt pedig bezárattak. Fontos megjegyezni, hogy a Boko Haram nemcsak Nigériában, hanem a szomszédos államokban is aktív, 2014-ben Kamerun északi részén, a nigériai határ közelében 120 iskolát kényszerített a bezáráásra.
- *Gyerekkatonák alkalmazása*: a Boko Haram az elhurcolt polgári lakosság egy részét nem öli meg, hanem saját céljaira igyekszik felhasználni. Közülük különös jelentősége van a kiskorú, 15 év alatti fiataloknak, akiket idővel megtanítanak a kézfegyverek használatára. Fontos, hogy a kiképzőtáborok egy része nem Nigériában, hanem Kamerun területén található.
- *Lányok, asszonyok sérelmére elkövetett erőszak*: nagyon gyakran válnak a Boko Haram támadásainak elsődleges célpontjaivá fiatal iskolás lányok vagy asszonyok, akiket rendszerint nem ölnék meg, hanem szexrabszolgaként szétosztanak a fegyveresek között, vagy eladják őket, ami szintén fontos bevételi forrást jelent a terroristaszervezetnek. Szinte majdnem mindegyik északi államból hurcoltak már el tömegesen nőket a Boko Haram harcosai, amely esetek közül a leghírhedtebb a 2014. április 14-én bekövetkezett támadás volt, amikor a Borno államban található Chibok városának iskolájából 276 fiatal lányt raboltak el. A keresztény lányokat azon túl, hogy erőszakkal összeházasítják

²⁶ Nigeria, Open Doors World Watch List 2018. <https://www.opendoorsusa.org/christian-persecution/world-watch-list/nigeria/> (Letöltés: 2019.12.04.)

²⁷ Report on Preliminary Examination Activities, International Criminal Court, 2015, 45–48. www.icc-cpi.int/iccdocs/otp/OTP-PE-rep-2015-Eng.pdf (Letöltve: 2019. 05. 06.)

valamelyik taggal, arra is rákényszerítik, hogy tagadják meg hitüket, és vegyék fel az iszlámot. Ugyanakkor a Boko Haram szívesen használja a fiatal lányokat öngyilkos merényletek elkövetésére is.²⁸

- *Állami és nemzetközi szervezetek központja elleni támadások:* az iskolák, oktatási intézmények mellett a központi kormányzat épületei és katonai célpontok ellen is sikeresen hajtanak végre fegyveres akciókat, illetve gyakran támadják meg a kiemelt nemzetközi szervezetek irodáit is.

A Boko Haram legismertebb akciói²⁹

Az Open Doors keresztényvédő világszervezet idei jelentése szerint 2017 novembere és 2018 novembere között egyedül a bejelentett és számon tartott eseteket tekintve országszerte mintegy 3730 keresztény ember halt meg a több mint 21 800 támadás során, továbbá a vizsgált időszakban 570 templomot és 29 500 keresztény lakóházat és üzletet támadtak meg.³⁰

- 2009 júliusában kitört a dzsihádborno államban, egyedül Maiduguriban és környékén közel 700 ember halt meg. A többi államban több mint 300 embert öltek meg.
- A fegyveres lázadást leverték, a szervezet meggyengült, de nem szűnt meg. 2010 szeptemberében félszáz fegyveres több mint 700 rabot szöktetett meg Bauchi börtönéből. Jelentős részük tagja volt a terrorszervezetnek.
- 2010-től Shekau a katonai műveletekre és a hatékonyságra helyezte a hangsúlyt, így 2011 júniusától már havonta robbantottak állami és nemzetközi intézmények közelében. 2011 végére hetente hajtottak végre robbantásos merényleteket rendőrkapitányságok, politikusok, muszlim és keresztény vallási vezetők, kórházak és iskolák ellen. Szakértők szerint ekkor már szorosabbra fűzték kapcsolataikat a Nigerben is működő *Al-Káida az Iszlám Maghreb*ben (AQIM) szervezettel.
- 2011-ben 115 támadásban megöltek 550 embert és több ezret megsebesítettek.
- 2012 első három hetében 300 embert öltek meg, majd felszólították a délnigériaiakat és a keresztény Igbo törzs tagjait, hogy hagyják el az északi államokat. 2012. január végén Kanoban a Boko Haram több mint 150 embert ölt meg állami és rendőri hivatalok elleni összehangolt támadások során.
- 2012 húsvétján templomok közelében robbantottak a Boko Haram tagjai, ezek voltak az első, egyértelműen keresztényellenes merényletek, ahol szentmise közben támadtak.

²⁸ 'Alarming' Rise in Boko Haram Child Suicide Bombers, 2017, www.aljazeera.com/news/2017/04/rise-boko-haram-child-suicide-bombers-170412041301650.html (Letöltve: 2019. 05. 06.)

²⁹ Caulderwood, Kathleen: Fake Charities, Drug Cartels, Ransom and Extortion: Where Islamist Group Boko Haram Gets Its Cash, 2013. Elérhető: www.ibtimes.com/fake-charities-drug-cartels-ransom-extortion-where-islamist-group-boko-haram-gets-its-1585743 (Letöltve: 2019. 05. 06.); After Passing the Night in the Bush, Adamawa Villagers Running from Boko Haram Troop Into Yola, 2019, <http://saharareporters.com/2019/02/05/after-passing-night-bush-adamawa-villagers-running-boko-haram-troop-yola> (Letöltve: 2019. 04. 25.)

³⁰ Nigeria, Open Doors World Watch List 2018. www.opendoorsusa.org/christian-persecution/world-watch-list/nigeria/ (Letöltés: 2019. 12. 04.)

- 2013. április 16-án az iszlamisták Bagában mintegy 200 embert megöltek, és több mint 2000 lakóházat felgyújtottak.
- 2013. május 14-én Goodluck Jonathan elnök bejelentette a szükségállapotot az ország északkeleti részén. 2013 végére az országon belüli menekültek száma 650 ezerre nőtt.
- 2014-től a Boko Haram már piacok, mecsetek, templomok és iskolák ellen is fokozta a támadásait, és ekkortól gyerekeket is használt az öngyilkos merényletekben.
- 2014. április 14-én Chibokban elraboltak 276 iskolás lányt.
- 2014 végétől a Boko Haram Kamerun északi részén is megindította támadásait.
- 2015 elején a Charlie Hebdo ellen elkövetett támadásokkal egy időben ismét megostromolták Baga városát, 150 fő volt az áldozatok száma.
- 2015 márciusában a Boko Haram hűséget esküdött az Iszlám Államnak.
- 2015 elején megindult a nyugat-afrikai offenzíva.
- 2017 első három hónapjában megnövekedett az öngyilkos merényletek száma. A hatóságok számára egyre nehezebb kiszűrni a támadókat, mert a támadásokat rendszerint 14 éven aluli gyerekek hajtják végre.
- 2019. január 28-án támadás érte az északkelet-nigériai Rannt, amelynek részeként a Boko Haram fegyveresei a város vezetőit és a közösségek elöljáróit felsorakoztatták, majd hidegvérrel meggyilkolták. Nagyjából 30-40 ezer lakost kényszerítettek ezzel menekülésre.
- 2019 januárjában Adamawa államban a Boko Haram öt települést foglalt el (Madagali, Shuwa, Michika, Gulak és Baza) ahonnan több száz keresztény lakos kénytelen elmenekülni.
- 2019 tavaszán ismét súlyos támadások történtek keresztény falvak ellen, minden korábbinál több halálos áldozatot követelve.

Összegzés

Nigéria kormánya 2018/2019-ben a Boko Haram elleni háborúban az eddigi legvéresebb és legnehezebb korszakát éli át. A terrorszervezet nemcsak az északi és északkeleti államokban hajt végre sikeres támadásokat, hanem a főváros környékén és az ország övének számító, keresztények és muszlimok által vegyesen lakott államokban is. Céljáért, a tisztán iszlám állam megteremtéséért, a terrorizmus teljes eszköztárával harcol. Az emberrablások, a nyilvános kivégzések, a lakosság, a közigazgatás és katonai célpontok ellen elkövetett fegyveres támadások, gyerekkatonák alkalmazása, a nők kényszerházassága vagy rabszolgának eladása mind ugyanazokat a célokat szolgálják: a keresztények elűzését a muszlim többségű területekről és a központi kormányzat megdöntését. Utóbbi, a 2019-es elnökválasztás körüli bizonytalanságok hatására is, tehetetlennek tűnik a Boko Haram elleni küzdelemben. Mindezek eredményeképpen a szervezet támadásba lendülésétől számítva (2009) több mint 30 ezer embert öltek meg és 2,5 millióan voltak kénytelenek elhagyni az otthonukat. A nigériai háborús állapotokban a negyedik generációs hadviselés minden jellemzőjét megfigyelhetjük. Egy gyenge állam reguláris katonaságával igyekszik legyőzni a vallási fanatizmus által

hajtott terrorszervezetet, amely jelentős fegyverarzenállal, külföldi támogatással, médiajelenléttel rendelkezik. Eszközeit kettős céllal veti be a „vér és vas” elvének mentén: a rendkívül nagy áldozatszámú járó akcióit sikeresen használja félelemkeltésre, a lakosság elűzésére és a hadsereg demoralizálására is. A nigériai események arra is rávilágítanak, hogy egy rendkívül sűrűn lakott területen a „sikeres” vallási fundamentalista terrorszervezet tevékenysége népirtást von maga után.

Nigéria anómiás konfliktusainak jellege és a keresztény közösségek veszteségei

Nigériában a Boko Haram célkeresztjébe és a kormány ellen viselt háború kereszt-tüzébe került keresztényekre nem csak a negyedik generációs harcmódorra jellemző alattomos és pusztító támadások jelentenek veszélyt. A pásztorok nomád életet folytató muszlim fuláni törzsek az ország lakosságának 29%-át teszik ki. A nomád életformának megfelelően ezek a törzsek az ország egész területén keresik állataik számára a legelőket. Az északi államokból kiindulva hajtják végre támadásaikat a letelepedett, gazdálkodó népesség, elsősorban a védekezésre nem képes keresztény falvak, települések ellen, erőszakosan elfoglalják a földművesek területeit. A pásztorok és a földművesek közti konfliktus sokkal nagyobb pusztítást okoz, mint a Boko Haram tevékenysége, jóllehet kevesebb figyelmet kap.

Az elmúlt évben valóságos erőszakhullám indult ki a fuláni törzsterületekről, hatalmas pusztítást okozva a keresztény településeknek, és több ezer emberéletet követelve elsősorban az úgynevezett Középső Öv térség államaiban. A 2018-as és a 2019-es évben ezek alapján valószínűsíthető, hogy Nigériában veszítette életét a legtöbb keresztény.

A fuláni pászortörzs támadásai következtében évente több ezer keresztény lesz vértanúvá és rendszeres a keresztény falvak, templomok, egyházi intézmények felégetése. Emellett jelentős gondot jelent, hogy a keresztények tulajdonukat, köztük egyetlen megélhetésüket jelentő termőföldjeiket és legelőiket is elveszítik. A sariát alkalmazó északi szövetségi államokban tilos a nem muszlim vallások gyakorlása és szigorúan büntetett az iszlámról kereszténységre való áttérés; a megtért keresztényt mind az állam mind pedig muszlim családja kirekeszti, üldözi. A keresztények ezen államokban másodrendű állampolgároként vannak kezelve, széles körű a szociális és egyéb jogaik korlátozása. Rendszeresnek számítanak a Hisba saria rendőrség és a muszlim missziós tanácsok (Dawah) által végzett ellenőrzések. Az államot szövetségi és helyi szinten teljesen átszövő korrupció következtében a hatóságok gyakran megbénultan szemlélik a keresztények ellen elkövetett atrocitásokat, hiszen a helyzet kezeléséhez nem rendelkeznek megfelelő erőforrásokkal. Bár a keresztényellenes folyamatok együttes hatása leginkább az ország északi felén érezhető, de folyamatos az üldöztetés terjedése déli irányban.

A fuláni törzsek támadásai.³¹

³¹ Kaló József – Ujházy Lóránd szerk.: Budapest-jelentés a keresztényüldözésről 2018, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018, 33–48.

- 2018. január 10-én Taraba államban 55 keresztényt, másnap 73 keresztényt gyilkoltak meg Benue államban a fuláni törzsek tagjai.
- 2018. február 5-én szintén a fulánik támadásában 75-en haltak meg Miango településen. A hónap során a fulánik több mint 15 keresztény falut romboltak le, főként Nasarawa államban.
- 2018. február 17-én a Boko Haram fegyveresei egy keresztény falut támadtak meg Borno államban, amely kifejezetten a közösség férfi tagjai ellen irányult, 106 életet követelve.
- 2018. március 14-én fuláni milíciák Plateau államban 57 embert gyilkoltak meg három különböző faluban.
- 2018. április 24-én fuláni pásztorok reggeli szentmise alatt támadtak meg egy katolikus templomot Benue államban, 2 pap és 17 hívő életét követelve. Ezt követően a környék 60 lakóházát, valamint magtározókat és szántóföldeket égették fel a nomádok.
- 2018. április 24-én Benue államban fegyveresek meggyilkoltak két papot és 17 ministránst.
- 2018. június 21. és 24. között a fuláni pásztorok több mint 235 keresztényt öltek meg Plateau államban, augusztusban és szeptemberben újabb támadási hullámok következtek, további nagyszámú halálos áldozattal.
- 2018. június 23-án fuláni pásztorok temetésről hazatérő keresztényekre támadtak, amelynek során 120 keresztény vesztette életét.
- 2018. szeptember 2-án éjszaka fuláni pásztorok 14 keresztényt öltek meg Jos South és Bassa járásokban.
- 2018. október 3-án fuláni pásztorok 19 keresztényt, köztük egy hétfős családot és több nőt és csecsemőt mészároltak le az Ariri közösség ellen elkövetett támadásban.
- 2018. december 16-án fuláni fegyveresek 15, Adventet ünneplő keresztényt öltek meg Kaduna államban.
- 2018. december 30-án éjszaka fuláni pásztorok 7 keresztény ifjúsági rendezvényről hazatérő embert öltek meg Dorong és Nding járásokban.
- 2019. március első hetében fulánik megöltek 17 unguan bardei keresztényt, majd a következő nap Karamarban mészároltak le több mint 30 keresztényt, a házaikon kívül felgyújtva a templomukat is. A terroristák a menekülő családokra is tüzet nyitottak, megölve 32 embert közülük. Rövid időn belül ismét lecsaptak: feldúlva Inkirimit, Dogonnomát és Ungwan Gorát is, a Kajuru nevű helyi kormányzati körzetben, elpusztítva 143 otthont, megölve 52 embert és tucatnyi másikat megsebesítve.
- 2019. március 2-án fuláni pásztorok a Kajuru tartományban fekvő Maro településen épületeket, köztük lakóházakat és egyházi tulajdonban lévő ingatlant gyújtottak fel, majd puskákkal lötték a tűz előtt menekülő keresztény lakosságot. Több mint 30-an meghaltak.
- 2019. április 30-án a Boko Haram fegyveresei 25 esküvőről hazatérő keresztényt öltek meg Kuda-Kaya faluban a kelet-nigériai Adamawa államban.
- 2019. május 1-én a Boko Haram fegyveresei 14 férfit mészároltak le tűzifagyűjtés közben Borno államban, Duwabayi falu közelében.

Összegzés

A fuláni pásztortörzsek nomadizáló életmódja, az állatok folyamatos legelőigénye és a vándorló életmódjuk folyamatos jelleggel fenntartja a feszültséget a letelepült, földművelésből élő lakossággal. Az északi és a közép-nigériai államokban a kisebb lélekszámú, védelemmel nem ellátott, könnyű célpontnak számító keresztény falvakat támadják meg és úzik el őket otthonukból, földjeikről. A vallási fundamentalizmusuk megfelelő ideológiai alapot nyújt a fulániak számára az ellenállásra nem képes, de útjukban álló keresztény emberek lemészárlására, elűzésére. A pásztortörzsek gépkarabélyokkal vannak felszerelve, támadásaikat, hirtelen és nem várt irányokban hajtják végre, amelyek nagy véráldozattal járnak. A konfliktusok forrása az életmódjukban és hagyományaikban elrejtve léteznek, a békekötés éppen ezért nem értelmezhető fogalom az ő relációjukban. Vándorlásuk azonban óriási pusztítással jár mind a gazdasági területek mind az útjukban álló emberek, települések szempontjából.

Az új típusú háborúk közvetlen hatásai Magyarországra

Hazánk az Európai Unió és a fejlett világ tagjaként a posztmodern biztonságfelfogás és érdekérvényesítés eszközrendszerével rendelkezik, építkezik, a humanitárius politikája révén pedig a békeépítésben vállal közvetlen szerepet. Ugyanakkor a premodern háborúk hatásai közvetetten az állami feladattöbbleteknél jelentkeznek, hiszen a fejlett országoknak, így hazánknak is, tudnia kell segíteni a konfliktusból éppen kilábaló országoknak, térségeknek, és lakosságnak visszatérni a hétköznapokhoz, állami létük fenntartásában, működőképessé tételében.

A békeműveletek (preventív diplomácia, béketeremtés, békefenntartás, békeépítés, békekikényszerítés) közül Magyarország a Hungary Helps Program elindításával a békeépítésben közvetlen és egyre nagyobb szerepet vállal. A program szerves része, hogy a keresztény kisebbségeket segítse visszavezetni a normális, működő hétköznapokba, az életfeltételek elérhetővé váljanak számukra és elősegítse a tartós és kiegyensúlyozott vallásközi párbeszédet. Nigériában, amely ország a legintenzívebb és a legösszetettebb konfliktussorozatát éli meg napjainkban, Magyarország Kormánya a Boko Haram által elpusztított Maiduguri egyházmegye területén kettő iskola, egy klinika és egy templom felépítésében vesz részt. Sokoto egyházmegyében az oktatási és egészségügyi infrastruktúra fejlesztésében segít. A projektek célja az észak-nigériai keresztény közösségek szülőföldön maradásához elengedhetetlen oktatás és egészségügyi ellátás biztosítása az ahhoz szükséges infrastruktúra fejlesztésével. A támogatások keretében megvalósult beruházások hozzájárulnak a helyi keresztények biztonságának növeléséhez és a térségből kiinduló migrációs folyamatok jelentős mértékű csökkentéséhez. Továbbá a Church of Christ in Nations protestáns egyház menekült keresztények hazatérését és a számukra alapvető megélhetést biztosító mezőgazdasági tevékenységeket szolgáló projektjeit is támogatja. Az utóbbi hozzájárul az otthonaikba visszatérő családok által tapasztalt élelemhiány és az alultápláltságból következő megbetegedések felszámolásához és megelőzéséhez. A támogatás fedezi a Boko Haram terrorszervezet támadásai során elpusztult otthonok újjáépítéséhez

szükséges építőanyagok beszerzését, továbbá vetőmagokat, rovar- és gyomirtót, mezőgazdasági eszközöket, valamint az állattenyésztéshez szükséges kezdő állatállományt biztosít a családoknak.

Magyarország a premodern háborúk következményeire, illetve a fejlődő országok konfliktusainak jelenségeire – a béketámogató műveleteken és humanitárius tevékenységén túl – aktívan is reagál a nemzetközi térben. Hazánk részt vett a 2018-as³² és a 2019-es „Vallásszabadság Előmozdításáról” szóló miniszteri találkozón Washingtonban, és csatlakozott összesen három fontos felhíváshoz: Állásfoglalás a Blaszfémia-törvények ellen³³ (Statement on Blasphemy/Apostasy Laws), Állásfoglalás a hit és a vallás tisztelgéséről (Statement on Respect for Religion or Belief)³⁴ és Állásfoglalás az istentiszteleti és szent helyek védelméről (Statement on Respect for Religion or Belief).³⁵

Ugyancsak a premodern háborúk hatására került be Magyarország védelmi stratégiájába az a pont, amely felismeri, hogy a távoli konfliktusok hamar az országhatáron belülről kerülhetnek: „Globalizált világunkban a biztonság nem a határainknál kezdődik. A távoli biztonsági kockázatok, kihívások és veszélyforrások drámai gyorsasággal kerülhetnek határainkon belülről. Bármikor, rövid időn belül, komoly előjelek nélkül is történhetnek olyan változások, amelyek gyors választ követelnek meg, akár nagy földrajzi távolságokon átívelve. A terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközök globális terjedése, valamint egyes régiók erőteljes fegyverkezése növelik a bizonytalanságot és kiszámíthatatlanságot, és növekvő veszélyt jelentenek hazánk és az euro-atlanti szövetségi rendszer biztonságára. Biztonságunk külső és belső dimenziója ezért elválaszthatatlan egymástól.”³⁶

Következtetések

Az afrikai, közel-keleti és a közép-ázsiai térségben a negyedik generációs hadviselés és az anómiás konfliktusok 2011-et követően megsokasodtak. Ennek legfőbb okai a gyengén működő vagy széteső államok növekvő száma. A központi kormányzat gyengülése vagy cselekvőképességének elvesztése a társadalmi és gazdasági problémákkal együtt rendkívül kedvező terepet biztosítanak a szélsőséges ideológiáknak, elsősorban a vallási fundamentalista csoportoknak. Nigériában a negyedik generációs hadviselésre jellemző háború folyik erős vallási és etnikai színezettel. A kormány ellenőrzése alól kikerült az ország területének egy jelentős része, amely a muszlim

³² Magyar Kurír: Washingtoni Konferencia a Vallásszabadságról – Magyarország Támogatja a Közel-keleti Keresztényeket, Budapest, 2018. Elérhető: www.magyarkurir.hu/hirek/washingtoni-konferencia-vallasszabadsagrol-magyarorszag-tamogatja-kozel-keleti-keresztenyeket (Letöltve: 2019. 05. 06.)

³³ Statement on Blasphemy/Apostasy Laws, 2018, www.state.gov/wp-content/uploads/2018/12/Ministerial-to-Advance-Religious-Freedom-Statement-on-Blasphemy-Apostasy-Laws.pdf (Letöltve: 2019. 12. 04.)

³⁴ Statement on Respect for Religion or Belief, 2019, www.state.gov/wp-content/uploads/2019/08/2019-Ministerial-to-Advance-Religious-Freedom-Statement-on-Respect-for-Religion.pdf (Letöltve: 2019. 12. 04.)

³⁵ Statement on Protecting Places of Worship, 2019, www.state.gov/wp-content/uploads/2019/08/2019-Ministerial-to-Advance-Religious-Freedom-Statement-on-Protecting-Places-of-Worship.pdf (Letöltve: 2019. 12. 04.)

³⁶ Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája, 2012, http://2010-2014.kormany.hu/download/f/49/70000/1035_2012_korm_határozat.pdf (Letöltve: 2019. 04. 26.)

fundamentalista Boko Haram terrorszervezet irányítása alatt áll. Utóbbinak a célja eltér a történelemben megszokott polgárháborús ellenfelek céljaitól, nem közvetlen politikai hatásokat akar elérni. Ideológiai bázisán egy távolabbi, vízionárius, tisztán iszlám állam létrehozását akarja elérni. Módszere a terrorizmus teljes eszköztárát felvonultatja: népirtás, nyilvános kivégzések, lefejezések, öngyilkos merényletek, megtorlóakciók, emberrablások, emberkereskedelem, szervezett bűnözés, pénzmosás.

Az anómiás konfliktusokkal világszerte visszatérő és hosszú távú jelenségként is számolnia kell a nemzetközi közösségnek. A nem működő államok képtelenek megakadályozni a társadalmi csoportok egymás ellen irányuló erőszakos cselekményeit, a gyengébb vagy sérülékeny közösségeket nincs erejük védelemben részesíteni. Tartósan konfliktusos zónák jönnek létre, amelyeknek a hajtóereje és fenntartója a gazdasági és túlnépesedési gondokra ráépülő fundamentalista ideológia. Nigériában a hagyományos afrikai pásztortörzsek életmódja ütközik a földműves és modern városi életformával, amely évszázadok találkozásaként, konfliktusaként is jellemezhető. A legelők megszerzése a lakosság elűzésével és kiirtásának kísérletével jár együtt, amelyhez az ideológiai háttér ugyancsak az iszlám és a kereszténység ellentéte adja meg. A fegyvert nem fogó, sérülékeny keresztény falvak lakossága védtelenül esik áldozatul a vándorló fuláni törzsek támadásainak.

A MENA-térségben, illetve a szubszaharai régióban zajló folyamatok elemzésére azért is fontos nagyobb figyelmet fordítani, mert az anómiás konfliktusok jellemzői a társadalmi csoportok közötti spontán kitörő erőszakos cselekmények, vallási fundamentalista csoportok, a nyugati kultúrát tagadó és integrálódni nem hajlandó társadalmi rétegek megjelentek az európai kontinensen is. A terrortámadások egyelőre Európán kívülről kapják hajtóerejüket (ideológia, vezető személyek, fegyver, pénz), azonban egyes szervezetek már képessé váltak arra, hogy a már itt született generációkból rekrutálják utánpótlásukat, és nyíltan kiálljanak mindazon értékek ellen, amelyet Huntington Nyugati Kultúrának nevez.

Felhasznált irodalom

- Ágh Attila: Konfliktusok, háborúk, Zrínyi Kiadó, Budapest, 1989.
- Cerny, Philip G.: Neomedievalism, civil war and the security dilemma: Globalization as durable disorder, *Civil Wars*, 1 (1998/1) 36–64. DOI: <https://doi.org/10.1080/13698249808402366>
- Creveld, Martin van: *The Transformation of War*, The Free Press, New York – London – Toronto – Sydney, 1991.
- Huntington, Samuel P.: *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1998.
- Kaló József – Ujházy Lóránd szerk.: *Budapest-jelentés a keresztényüldözésről*, 2018, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018, 33–48.
- Neszmélyi György Iván: Társadalmi és gazdasági kihívások Nigériában, *Földrajzi Közlemények*, 140 (2016/2) 107–123. www.foldrajzitasarasag.hu/downloads/foldrajzi_kozlemenyek_2016_140_evf_2_pp_107.pdf (Letöltve: 2019. 09. 16.)

- Peters, Ralph: Fighting for the future. Will America Triumph? Stackpole Books, Mechanicsburg, 1999.
- Resperger István – Kiss Álmos Péter – Somkuti Bálint: Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2013.
- Szenes Zoltán: Katonai biztonságpolitika napjainkban. Új fenyegetések, új háborúk, új elméletek, in: Biztonsági Kihívások a 21. században, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017, 69–104.
- Ujházi Lóránd: Vallási feszültségek és biztonsági kérdések Ukrajnában, *Seregszemle*, 13 (2015/2–3), 121–135.

Internetes források

- After Passing the Night in the Bush, Adamawa Villagers Running from Boko Haram Troop into Yola, 2019, <http://saharareporters.com/2019/02/05/after-passing-night-bush-adamawa-villagers-running-boko-haram-troop-yola> (Letöltve: 2019. 04. 25.)
- 'Alarming' Rise in Boko Haram Child Suicide Bombers, 2017, www.aljazeera.com/news/2017/04/rise-boko-haram-child-suicide-bombers-170412041301650.html (Letöltés: 2019. 05. 06.)
- Caulderwood, Kathleen: Fake Charities, Drug Cartels, Ransom and Extortion: Where Islamist Group Boko Haram Gets Its Cash, 2013, www.ibtimes.com/fake-charities-drug-cartels-ransom-extortion-where-islamist-group-boko-haram-gets-its-1585743 (Letöltve: 2019. 05. 06.)
- CIA Factbook: Nigeria, 2019, www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html (Letöltve: 2019. 05. 06.)
- Cooper, Robert: The Post-modern State and the World Order, Demos, 1996, www.demos.co.uk/files/postmodernstate.pdf (Letöltve: 2016. 06. 02.)
- Kaplan, Robert D.: Coming Anarchy, 1994, www.theatlantic.com/magazine/archive/1994/02/the-coming-anarchy/304670/ (Letöltve: 2016. 09. 21.)
- Lind, William S. – Nightengale, Keith – Schmitt, John F. – Sutton, Joseph W. – Wilson, Gray I.: The Changing Face of War: Into the Fourth Generation, Marine Corps Gazette, 1989, https://pdfs.semanticscholar.org/2fd5/41a48abb544e1cd8d-de7bdbd1fd8634b623d.pdf?_ga=2.78485140.1894786237.1575205425-1088652446.1575205425 (Letöltve: 2019. 12. 04.)
- Lowry, Lindy: Christian Persecution by the Numbers, 2019, www.opendoorsusa.org/christian-persecution/stories/christian-persecution-by-the-numbers/ (Letöltve: 2019. 12. 04.)
- Magyar Kurír: Washingtoni Konferencia a Vallásszabadságról – Magyarország Támogatja a Közel-keleti Keresztényeket, Budapest, 2018, www.magyarurir.hu/hirek/washingtoni-konferencia-vallasszabadsagrol-magyarorszag-tamogatja-kozel-keletikeresztenyeket (Letöltés: 2019. 05. 06.)
- Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája, 2012, http://2010-2014.kormany.hu/download/f/49/70000/1035_2012_korm_hatarozat.pdf (Letöltve: 2019. 04. 26.)

- Marshall, Monty G. – Elzinga-Marshall, Gabrielle C.: Global Report 2017, Conflict, Governance and State Fragility, Center for Systemic Peace, 2017, www.systemic-peace.org/vlibrary/GlobalReport2017.pdf (Letöltve: 2019. 04. 26.)
- Nigeria, Open Doors World Watch List 2018, www.opendoorsusa.org/christian-persecution/world-watch-list/nigeria/ (Letöltés: 2019. 12. 04.)
- Open Doors World Watch List 2018, 2019, www.opendoorsusa.org/christian-persecution/world-watch-list/pakistan/ (Letöltve: 2019. 05. 06.)
- Report on Preliminary Examination Activities, International Criminal Court, 2015, 45–48. www.icc-cpi.int/iccdocs/otp/OTP-PE-rep-2015-Eng.pdf (Letöltve: 2019. 05. 06.)
- Resperger István: Stratégiák és fogalmak háborúja, az aszimmetrikus hadviselés hadtudományi megközelítése, 2016, http://mhtt.eu/hadtudomany/2016/2016_elektronikus/4_resperger%20istvan.pdf (Letöltve: 2019. 05. 06.)
- Sahara Reporters BREAKING: With Chants Of 'Allahu Akbar', Boko Haram Captures Five Adamawa Towns, 2019, <http://saharareporters.com/2019/02/04/breaking-chants-%E2%80%98allahu-akbar%E2%80%99-boko-haram-captures-five-adamawa-towns> (Letöltve: 2019. 04. 25.)
- Statement on Blasphemy/Apostasy Laws, 2018, www.state.gov/wp-content/uploads/2018/12/Ministerial-to-Advance-Religious-Freedom-Statement-on-Blasphemy-Apostasy-Laws.pdf (Letöltve: 2019. 12. 04.)
- Statement on Respect for Religion or Belief, 2019, www.state.gov/wp-content/uploads/2019/08/2019-Ministerial-to-Advance-Religious-Freedom-Statement-on-Respect-for-Religion.pdf (Letöltve: 2019. 12. 04.)
- Statement on Protecting Places of Worship, 2019, www.state.gov/wp-content/uploads/2019/08/2019-Ministerial-to-Advance-Religious-Freedom-Statement-on-Protecting-Places-of-Worship.pdf (Letöltve: 2019. 12. 04.)
- Szenes Zoltán – Apáti Zoltán – Drót László: Jubileumi évfordulók: ENSZ-békefenntartás és a Magyar Honvédség, *Honvédségi Szemle*, 12 (2019/1) 13–32. https://honvedelem.hu/files/files/114204/hsz_2019_1_beliv_013_032.pdf (Letöltve: 2019. 09. 16.)